

Analysis on of indicators affecting the feeling of unsafe in urban worn out texture (Case study: Dogonbadan worn out texture)

Haselnejad, M ^a. Shamsoddini, A ^{b,1}. Rezaee, M.R ^c

^a PhD Student of Geography and Urban Planning, Yasuj Branch, Islamic Azad University, Yasuj, Iran.

^b Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

^c Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

ABSTRACT

Objective: Security is one of the cornerstones of reaching a healthy society and having sustainable cities. One of the consequences of the worn out textures in cities is the reduction of security and, more importantly, the decrease in the sense of security among citizens, therefore, it is necessary to examine these spaces and assess their impact on citizens' sense of security. The main objective of this research is to identify and analyze the factors affecting the creation of security feeling in the context of the worn-out neighborhoods of Dongonbadan.

Methods: The type of research in this study is applied and analytical descriptive. The method of collecting information is also documentation-based. The sample size of the citizens was 389 people based on the Karajes and Morgan tables and for the community of employees of the offices 120 people were selected by random sampling method. Data were analyzed using SPSS software.

Results: The results of the data obtained from the statistical population of the employees indicate that the role of the urban management agent with the highest average of 4.54 and the lowest mean of 4 and 4.20, respectively, are due to the weakness of social justice and existing laws in the community. Also, information obtained from citizens in this area indicates the effective role of the weakness of social justice, with the highest mean of 4.14, and the next, blind and inactive points with a score of 4.07 and the lowest average of 3.45 that are in the rules of the community.

Conclusion: Comparison between past and present research shows that, among the studies on social security in urban spaces, the results of Kiani et al. (2013) analysis and prioritization of environmental security strategies in Zabol city spaces is almost aligned.

Keywords: Urban Space, Worn out Texture, Social Security, Dugonbadan City.

Received: December 24, 2018   **Reviewed:** February 11, 2019   **Accepted:** March 10, 2019   **Published Online:** December 23, 2019

Citation: Haselnejad, M., Shamsoddini, A., Rezaee, M.R (2019). *Spatial assessment of factors affecting the social vulnerability of coastal cities (Case Study: cities of Bushehr province)*. Journal of Urban Social Geography, 6(2), 129-144. (In Persian)

DOI: [10.22103/JUSG.2019.1995](https://doi.org/10.22103/JUSG.2019.1995)

¹ Corresponding author at: Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran, P.C: 13119-73711. E-mail address: ali.shamsoddini@yahoo.com (Shamsoddini, A).

تحلیلی بر شاخص‌های مؤثر بر احساس عدم امنیت در بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر دوگنبدان)

محمد حاصل‌نژاد^a، علی شمس‌الدینی^b و^c، محمدرضا رضایی^c

^a دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.
^b استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.
^c استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

چکیده

تیین موضوع: امنیت یکی از ارکان اساسی دست‌یابی به یک جامعه سالم و داشتن شهرهای پایدار می‌باشد. از جمله تبعات فضاهای فرسوده در شهرها، کاهش امنیت و مهم‌تر از آن کاهش احساس امنیت در بین شهروندان می‌باشد. بررسی این فضاها و ارزیابی اثرات آنان بر احساس امنیت شهروندان ضروری است. هدف اصلی این پژوهش، شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در ایجاد احساس امنیت در بافت محلات فرسوده شهر دوگنبدان می‌باشد.

روش: نوع تحقیق، کاربردی و توصیفی - تحلیلی است. شیوه جمع‌آوری اطلاعات نیز اسنادی پیمایشی است. حجم نمونه شهروندان بر اساس جدول کرجشس و مورگان ۳۸۹ نفر بدست آمده است و برای جامعه کارمندان ادارات ۱۲۰ نفر و با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. داده‌های مورد نیاز به شیوه پیمایشی با استفاده از پرسش‌نامه جمع‌آوری و با روش‌های آماری توصیفی و استنباطی (آزمون تی) با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج حاصل از داده‌های بدست آمده از جامعه آماری کارمندان حاکی از نقش برجسته عامل مدیریت شهری که بالاترین میزان میانگین ۴,۵۴ را به خود اختصاص داده و کمترین میزان میانگین ۴ و ۴,۲۰ که به ترتیب متعلق به ضعف عدالت‌اجتماعی و قوانین موجود در جامعه می‌باشند. همچنین اطلاعات بدست آمده از شهروندان در این منطقه حاکی از نقش مؤثر عامل ضعف عدالت اجتماعی دارای بالاترین میزان میانگین ۴,۱۴ و در رتبه بعدی نقاط کور و غیرقابل تردد با امتیاز ۴,۰۷ و کمترین میزان میانگین ۳,۴۵ که متعلق به قوانین موجود در جامعه می‌باشند.

نتایج: مقایسه بین پژوهش‌های گذشته و پژوهش حاضر نشان می‌دهد که، از بین پژوهش‌های صورت گرفته درباره موضوع امنیت اجتماعی در فضاهای شهری، نتایج پژوهش کیانی و همکاران (۱۳۹۲) که تحلیل و اولویت بندی راهبردهای امنیت محیطی فضاهای شهر زابل می‌باشد هم‌راستا می‌باشد. بیشترین و بالاترین اولویت جهت توجه به مسائل امنیت محیطی فضاهای شهر زابل مربوط به کارکرد فرهنگی - اجتماعی (با امتیاز نرمال شده ۰,۵۳۹ در خوشه عملکردی / کارکردی مؤثر بر امنیت فضاهای شهری) فشرده‌گی بافت با امتیاز نرمال شده ۰,۳۵۳ در هر خوشه می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: فضای شهری، بافت فرسوده، امنیت اجتماعی، شهر دوگنبدان.

انتشار آنلاین: ۱۳۹۸/۰۷/۰۱

پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۱۹

بازنگری: ۱۳۹۷/۱۱/۲۲

دریافت: ۱۳۹۷/۰۹/۰۳

استناد: حاصل‌نژاد، محمد؛ شمس‌الدینی، علی؛ رضایی، محمدرضا (۱۳۹۸). *تحلیلی بر شاخص‌های مؤثر بر احساس عدم امنیت در بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر دوگنبدان)*. دوفصلنامه جغرافیای اجتماعی شهری، ۶ (۲)، ۱۲۹-۱۴۴.

DOI: [10.22103/JUSG.2019.1995](https://doi.org/10.22103/JUSG.2019.1995)

^۱ نویسنده مسئول: دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، مرودشت، ایران، کدپستی: ۷۳۷۱۱-۱۳۱۱۹ رایانامه: ali.shamsoddini@yahoo.com (علی شمس‌الدینی)

مقدمه

گسترش شهرنشینی موجب پیچیده‌تر شدن ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی شهر و بروز ناامنی در محلات مسکونی شده است. همچنین روابط بین فضا و انسان، در محیط شهری معنای جدیدی یافته است؛ اما می‌توان ادعا کرد آنچه در این میان از نظر ماهیتی و نه شکلی، تغییر نکرده، نیاز به امنیت است. نگاهی تاریخی به الگوهای زیستی بشر، نشان می‌دهد که امنیت نقش اساسی در شکل‌گیری و تکامل آن ایفا کرده و همیشه به عنوان عنصری مهم سایر ابعاد زندگی را تحت تأثیر قرار داده است (رضوانی و فتحی، ۱۳۹۱: ۳۸۸). امنیت شهری دارای نقشی مهم در سلامت توسعه و فرآیند شهرنشینی در همه کشورها است (لی و همکاران، ۲۰۱۲). به عقیده بسیاری از کارشناسان، وجود امنیت در یک جامعه به همان اندازه مهم است که احساس امنیت در آن جامعه و چه بسا احساس امنیت در جامعه مهم‌تر از وجود امنیت است؛ چراکه واکنش‌های فرد در جامعه بستگی به میزان دریافت و ادراک او از امنیت دارد. بر این اساس تا زمانی که از نظر فرد، امنیت در جامعه وجود نداشته باشد، احساس امنیت نیز نخواهد کرد (نورزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸: ۱۳۲).

شرایط اجتماعی و فیزیکی محله‌های شهری با اثرات رفتاری و احساسی ساکنان محله‌ها نیز در ارتباط گذاشته شده است. به‌عنوان مثال، کیفیت مسکن و محله، عامل پیش‌بینی‌کننده سلامت روانی افراد تشخیص داده شده است (لاوتن، ۱۹۹۷). ناامنی مکان‌ها و فضاهای عمومی، نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره مختل می‌کند و تأثیرات مخرب و منفی بر کیفیت زندگی دارد و منجر به مراقبت و محافظت غیرضروری مردم از خودشان شده و آنها را از فعالیت‌های اجتماعی باز می‌دارد و با ایجاد مانع بر سر راه رشد فرهنگی و مشارکت عمومی، هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل می‌کند (کارمونا، ۲۰۱۰). توجه به این نکته که رفتار انسان در فضا و مکان‌های متفاوت، با عملکرد نهفته در آن متفاوت بوده و در بسیاری موارد فضا محرک انسان در بروز رفتار مجرمانه می‌باشد، امری ضروری است. نتایج برخی تحقیقات نشان می‌دهد که بین ارتکاب به جرایم ویژگی‌های محل وقوع جرم ارتباط معناداری وجود دارد و کاهش ترس (جرم و جنایت واقعی) می‌تواند از طریق طراحی محیطی بدست آید (قرایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۹). تفکر مدرنیستی معتقد است که فضاهای کالبدی می‌توانند رفتار مردم را عوض کنند، یعنی با طراحی ویژه یا تمهید کالبدی می‌توان رفتار خاصی را در ساکنان تسهیل و تشویق کرد. بافت کالبدی و اجتماعی محله تأثیر متقابل بر همدیگر دارد و گاهی بافت کالبدی زمینه‌ساز مسائل اجتماعی است. بنابراین، محله به‌عنوان یک واحد اجتماعی در ایجاد امنیت و هویت نقش مهمی داراست و باعث می‌شود افراد احساس تعلق و همچنین امنیت کنند (نوربخش و اکبرپور، ۱۳۹۴: ۹).

روند رو به گسترش شهر گچساران با توجه به موقعیت استراتژیک آن از لحاظ منابع نفتی مسأله بافت‌های فرسوده شهری نمود بیشتری پیدا کرده است. در حال حاضر محدوده مورد مطالعه از معضلات متعددی نظیر ناکارآمدی شبکه‌های ارتباطی، کمبود خدمات و امکانات، امنیت پایین و مسائل متعددی که بافت‌های فرسوده با آن‌ها دست به گریبان هستند، مواجه است از جهتی به دلیل مشکلات ناشی از توسعه فیزیکی شهر گچساران، مهاجرت ساکنان دیگر مناطق و مهاجرت قشرهای کم درآمد و روستایی به این بافت‌ها شده است. بافت‌های فرسوده به دلیل عدم توجه و از بین رفتن حس تعلق، زمینه‌ی لازم برای آسیب‌های اجتماعی را فراهم آورده‌اند. چرا که احساس امنیت در این فضاها یکی از مهمترین شاخص‌های در کیفیت فضا محسوب می‌شود. در تامین این نیاز نباید از نقش و تاثیر عوامل محیطی غافل شد. از آنجایی که برخی از مناطق شهری نسبت به سایر مناطق بیشتر در برابر خطر ناشی از بروز جرم می‌باشند، با توجه به این که امنیت و آرامش خاطر از بنیادی‌ترین نیازهای بشر و تامین آن از مقدمات وصول به مراتب بالای زندگی معنوی است، توجه به موضوع برقراری نظم و امنیت، با در نظر گرفتن عوامل مختلف موجد آن، اعم از فرهنگی، اقتصادی و کالبدی و به تبع آن ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی، از وظایف مهم نهادهای متولی این امر است. بر همین اساس در تحقیق حاضر برای شناسایی عواملی که باعث ایجاد عدم امنیت در بافت فرسوده و ناامنی می

شوند؛ به این سؤال زیر پاسخ می‌دهد؛ از دیدگاه شهروندان و کارمندان کدام شاخص‌ها بیشترین تأثیر را بر ایجاد احساس ناامنی در شهر دوگنبدان دارند؟

پیشینه نظری

اصحاب مکتب جامعه‌شناسی شهری شیکاگو نخستین کسانی بودند که جرائم شهری را در محیط‌های شهری و با توجه به ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی کالبدی مناطق مختلف شهری بررسی کردند. آنان بر این اعتقاد بودند که مطالعه رفتار ساکنان شهری، در قالب محیط‌های شهری، امکان‌پذیر است. به باور آنان، ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی و کالبدی در جرم‌زا بودن منطقه تأثیرگذار است (سقایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۴۸).

احساس امنیت/ اجتماعی: امنیت اجتماعی و به طور کلی امنیت، ارتباط مستقیمی با فضا و ساخت و ساز شهری دارد. یک فضای شهری مناسب، تا حد زیادی، تأمین‌کننده امنیت و فضای نامناسب از بین‌برنده آن و زمینه‌ساز انواع آسیب‌ها و معضلات اجتماعی است. امروزه امنیت از شاخصه‌های کیفی زندگی در شهرها است و آسیب‌های اجتماعی، از مهم‌ترین پیامدهای مختلف امنیت به‌شمار می‌روند. در این میان، فضاهای پارک‌های سطح، شهر از جمله مؤلفه‌هایی هستند که ناهنجاری‌های اجتماعی، در بستر آنها به وقوع می‌پیوندد. بر این اساس، بسیاری از صاحب‌نظران بر این عقیده‌اند که با دستکاری فضاها و تلطیف آن می‌توان احساس امنیت را در افراد افزایش داد (بانده، ۲۰۰۴). احساس امنیت به‌عنوان پدیده‌ای که تلفیقی از عوامل فردی، روانی و اجتماعی است، تحت تأثیر تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط متفاوت اجتماعی است و برای دستیابی به زندگی سالم و تداوم روابط اجتماعی هر انسانی نیازمند آن است (فرهادی خواه و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۵۰). هنگامی که از احساس امنیت سخن گفته می‌شود، در واقع به بعد ذهنی امنیت و نه واقعیت فیزیکی آن اشاره می‌شود، هرچند که این دو با یکدیگر مرتبط بوده و از هم تأثیر می‌پذیرند. نویسندگان و محققان به هنگام بحث در رابطه با احساس امنیت به سه موضوع اشاره دارند:

- نارضایتی امنیتی: به این معنا که اعضای جامعه صرفاً از میزان وقوع جرائم و پدیده‌های ناامنی ناخشنودند و سطح آن را غیرقابل قبول می‌دانند.
- نگرانی امنیتی: یعنی یک گروه اجتماعی نسبت به وقوع جرائم و ناامنی‌های خاصی دغدغه داشته و آن را نوعی تهدید، هرچند غیرمستقیم و دور تلقی می‌کنند.
- ترس امنیتی: این حالت زمانی رخ می‌دهد که شهروندان وقوع جرم یا پدیده ناامنی را در مورد خود یا نزدیکانشان محتمل می‌دانند (حسینی، ۱۳۸۶: ۱۱).

امنیت و توسعه پایدار شهری: در توسعه پایدار شهری کیفیت زندگی انسان در فضای شهری محور قرار می‌گیرد؛ به طوری که تداوم زندگی شهروندان با توان بالندگی و رفاه اجتماعی همراه باشد و به پایداری محیط شهری آسیب نرسد. نقطه قوت نظریه توسعه پایدار توجه به ارتباط و برقراری رابطه میان عناصر و اجزاء توسعه به شکل منطقی و معقول است که می‌تواند موجب حفظ و بقای توسعه شود (مختاری چلچله، ۱۳۹۴: ۴۱). امنیت، مفهومی ذهنی و نسبی است که بر پایه اصول متعدد در یک جامعه پدیدار شده و استمرار می‌یابد. در نگرش‌های سنتی به مقوله امنیت، اغلب کاربرد نیروهای نظامی و تهدید محوری مورد توجه بوده، درحالی که در پژوهش‌های امنیتی انتقادی و جامعه نگر امروز، گروه‌های اجتماعی می‌توانند نه تنها از ناحیه ابزار نظامی بلکه از طریق عوامل محیطی یا اقتصادی مورد تهدید قرار گیرند و این عوامل می‌توانند به نوبه خود یکپارچگی یا استقلال سیاسی یک کشور را مورد تهدید قرار دهند. نظریه پردازان زیادی به بروز ناپایداری‌های امنیتی در نتیجه عدم تحقق مؤلفه‌های توسعه پایدار توجه کرده اند (امانپور، ۱۳۹۷: ۱۱۸). استیوپایل در کتاب «شهرهای بی‌قاعده» می‌نویسد: مشکلات محیطی و اجتماعی که با توسعه شهری در طی زمان تغییر

می‌یابد ممکن است به خطرات و تهدیدات امنیتی برای ثبات جامعه شهری و حتی ثبات شهری منجر شود (رهنمایی و پور موسوی، ۱۳۸۵: ۱۸۰).

رویکردهای مبتنی بر تأثیر محیط فیزیکی و فضا بر امنیت: بر اساس این رویکردها، فضاها بر رفتار افراد تأثیر می‌گذارند و می‌توانند برای تنظیم رفتار او به کار گرفته شوند. این نظریه‌ها بر شرایط کالبدی و فیزیکی و به طور کلی ویژگی‌های فضا، محیط و مکان توجه دارند و مفاهیمی مانند فضای عمومی و خصوصی و یا طراحی محیطی را مدنظر قرار می‌دهند. در این نظریات، اعتقاد بر این است که بین محل سکونت و احساس ناامنی رابطه وجود دارد و نشانه‌هایی حاکی از انحطاط کالبدی محل سکونت و ضعف نظارت‌های اجتماعی، احساس ناامنی را تحت تأثیر قرار می‌دهد (حسینی، ۱۳۸۶: ۲۴). بر اساس این نظریات، فضاهای بدون دفاع شهری و فضاهایی که قابلیت بیشتری برای وقوع جرم دارند، موجب کاهش امنیت اجتماعی به ویژه امنیت اجتماعی زنان می‌شوند (طاهرخانی، ۱۳۸۱: ۴۴). پیشگامان این رویکرد می‌توان به وود اشاره کرد. ویژگی‌های ساختاری مربوط به گسترش ساخت منازل عمومی و قطع ارتباط میان ساکنان، باعث کم رنگ شدن کنترل اجتماعی غیررسمی و در نتیجه افزایش جرم می‌شود (احمدی و اسماعیلی، ۱۳۸۹: ۱۷۴). جان جیکوبز نیز از دیگر نظریه پردازان شهرسازی است که در تبیین امنیت شهری، به تعامل فضای فیزیکی و فرایندهای اجتماعی که محیط را می‌سازند و بر فعال بودن فضا به عنوان عاملی در ایجاد محیطی امن و موفق، توجه و تأکید دارد (رفیعیان و دیگران، ۱۳۸۸: ۵۱). جیکوبز می‌گوید آرامش فضای شهری ابتدا به وسیله پلیس تأمین نمی‌شود؛ ولی با حضور پلیس ضروری می‌شود. آرامش فضای شهری ابتدا به وسیله شبکه ناخودآگاه و پیچیده اجتماعی و استانداردهای موجود میان مردم حفظ می‌شود. او در مورد خود انتظامی بودن یک خیابان چنین توضیح می‌دهد: می‌بایست چشم‌هایی همواره خیابان را بنگرند؛ چشم‌های کسانی که ما آن‌ها را مالکین طبیعی و حقیقی خیابان می‌نامیم و ... پیاده‌روهای خیابان می‌باید به صورت مداوم مورد استفاده قرار گیرد تا بر نگاه‌های مؤثر بر خیابان افزوده گردد و به مردم ساکن در خیابان، نگرستن به خیابان آموزش داده شود (جیکوبز، ۱۹۶۱: ۱۵).

جدول ۱- جمع‌بندی نظریات صاحب نظران مرتبط با امنیت فضای شهری و فضای عمومی شهر

مفاهیم کلیدی	نظریه پرداز	سال	عنوان و متن نظریه
امنیت و انسان-مداری در فضای شهری	لویس مامفورد	۱۹۳۸	فرهنگ شهرها شهر مکان تبلور فرهنگ و دفاع از انسان در مقابل اتومبیل
	فرانسیس تیبالدز	۱۹۹۲	شهرسازی شهروند گرا توجه به مقیاس انسانی در تمامی اجزای شهری
	آندره دوانی، پیتر کتز، و الیزابت پلاتر زیبرگ	۱۹۹۲	نوشهرسازی شهری، کاربری مختلط، بازگشت به ساختار محلات سنتی، طراحی شهری با کیفیت
تأثیرات محیطی - رفتاری	زلینکا - دین برنان	۲۰۰۱	منظر ایمن، ایجاد اجتماعات ایمن تر قابل‌زیست‌تر از طریق برنامه ریزی و طراحی فضاهای عمومی در جهت گسترش ادراکات ایمنی و کاهش جرم و ترس از جرم
	کوبین لینچ	۱۹۶۰	سیمای شهر گره، لبه، نشانه، مسیر و حوزه عناصر پنجگانه سازنده
	جین جیکوبز	۱۹۹۴	تئوری چشمان خیابان - بین جرم و محیط کالبدی ارتباط نزدیکی وجود دارد- خیابان‌های شلوغ و سرزنده امنیت بیشتری دارد.
	اسکار نیومن	۱۹۷۰	تئوری فضای قابل دفاع - محیط تحت کنترل ساکنان
	ری جفری	۱۹۷۱	تئوری پیش گیری از جرم از طریق طراحی محیط CPTED
	آموس راپاپورت	۱۹۷۷	جنبه‌های انسانی فرم شهری موقعیت غیرانفعالی انسان در مقابل محیط جهت یابی عابران پیاده در محیط شهری
	رومدی پاسینی	۱۹۸۴	مسیریابی در معماری جهت یابی مردم در فضای شهری و توجه به نیازهای ویژه کاربران
	التمنت، هولویل و مور	۱۹۸۵	ارزیابی سیمای شهر، بررسی تأثیرات روانی-ذهنی فضاهای شهر بر مردم

تحلیل فضاهای شهری در رابطه با الگوهای رفتاری استفاده کنندگان؛ ارایه ضوابط مناسب طراحی با تحلیل کمی و کیفی فضای خیابان و الگوهای رفتاری استفاده کنندگان به ویژه عابران پیاده	۱۹۹۶	حسین بحرینی	
---	------	-------------	--

(ماخذ: کیانی و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۱).

خصوصیات برخی فضاهای شهری به گونه‌ایست که زمینه ترس بیشتری را فراهم می‌آورد. عدم وجود نور کافی در خیابان، خوابیدن بی‌سرپناهان و معتادان در کنار خیابان و نبود پیاده‌رو در اتوبان‌ها از آن جمله‌اند. بر اساس نظریه اسکار نیومن (۱۹۷۳) فضاهایی که امکان دیدن و دیده شدن در آنها بیشتر باشد و در ضمن امکان کمی برای فرار فراهم آورند پتانسیل کمتری برای فعالیت مجرمان فراهم می‌آورند. از این‌رو، برای مثال استدلال می‌شود که دیوارها و پرچین‌ها می‌توانند به عنوان موانع فیزیکی تلقی شوند و حس ناامنی را افزایش دهد در حالی که وجود نشانه‌ای که حاکی از نظارت مردم بر محله باشد میتواند حس امنیت را افزایش دهد (اسکواتز، ۱۹۹۷).

در این چارچوب نظری، نظریه پنجره شکسته نیز مشهور است. جیمز کیو ویلسون معتقدند محله‌هایی که، در آنها نشانه‌هایی از بی‌توجهی و خرابی، نظیر تلنبار شدن زباله‌ها، نمای بیرونی ناموزون ساختمان‌ها و پنجره‌های شکسته وجود دارد، به بیان دیگر، امکان دسترسی مجرم مهیاست، حاکی از آن است که ساکنین آن محله احساس آسیب‌پذیری بیشتری دارند و قصد دارند از حضور، مشارکت و محافظت اجتماع خود کنار بکشند. لازم به ذکر است که این نظریه با عنوان نظریه تمدنی نیز معروف است. در واقع در اینجا بر فحش و ناسزاهای نوشته شده بر روی دیوارها، آشغال‌ها، ساختمان‌های متروکه و یا تجمع مردمان بی‌سرپناه در محله‌ها توجه می‌شود و چنین عواملی نشانه عدم وجود امنیت شمرده می‌شود (علیخواه و نجیبی، ۱۳۸۵: ۱۱۶).

بافت فرسوده شهری: در ادبیات شهرسازی جهان، عناوین مختلفی به بافت‌های دارای مشکل اطلاق شده است؛ شهر درونی یکی از نام‌هایی است که به نوعی به آنها اشاره می‌کند. در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۷۰ برنامه ریزان و طراحان شهری، از محدوده‌های مابین مرکز شهر و حاشیه شهر با این عنوان یاد می‌کردند؛ در دهه ۱۹۷۰ نیز مسائل شهری به عنوان مسائل درونی شهر مطرح می‌شد. رفته رفته این اصطلاح در مورد مناطقی که از نظام طبیعی رشد و توسعه شهر بازماندند، بکار رفت. شهر درونی، به منطقه‌ای اطلاق می‌شود که دارای خانه‌های فقیر، میزان بالای بیکاری، اجتماعات ناپایدار و مشکلات اجتماعی باشد. در سال ۱۹۸۹ کالین وارد پیشنهاد داد که از این اصطلاح برای اشاره به مناطق فقیر شهری استفاده شود. در این ایده، شهر درونی بیشتر از یک محدوده شهری بود. محدوده‌هایی که در آن افراد فقیر و مهاجران کارگر - خارج از چرخه اقتصادی اطلاق می‌شد. بر اساس «محدوده گذار» شهر - زندگی می‌کنند و در اصطلاح به آن تحقیقاتی که در سال ۱۹۹۹ انجام شد؛ در ذهنیت عمومی مردم، شهر درونی محلی بود که معتادان در آن حضور دارند و اصلاً نمی‌شود ماشین در آن پارک کرد (کوبین، ۲۰۰۵: ۱۹۶). در نهایت شاید بتوان این گونه بیان کرد که «فرسودگی»، جامانده مکان از زمان است. این تعریف، با نمونه‌هایش تشخیص می‌یابد. شناسه‌های فرسودگی که تعریف آن ملموس و معلوم می‌کند؛ می‌توان در سیاهه‌ای از عامل‌ها شناسایی کرد: ناپهنجاری‌های اجتماعی، عقب‌ماندگی فرهنگی، بحران‌های روانی - ذهنی، نارسایی‌های کالبدی، ناسازگاری‌های کارکردی، نزول ارزش‌های اقتصادی، نبود خدمات شهری روزآمد، آلودگی‌های محیطی، نبود بهداشت، تراکم یا نبود جمعیت، کاهش منزلت اجتماعی و ....، اما این همه یکباره و یکجا تولید نمی‌شود. فرسودگی پدیده‌ای تدریجی و هم‌افزاست، قابلیت بازتولید دارد و به کاهش نسبی بهره‌وری می‌انجامد (سپانلو، ۱۳۸۸: ۳۱).

پیشینه عملی

در زمینه امنیت شهری در کشور تاکنون مطالعات متعددی صورت پذیرفته است، در ذیل به پاره‌ای از مطالعات که در زمینه امنیت شهری انجام گرفته اشاره می‌شود: در تحقیق انجام شده توسط حقیقتیان و همکاران (۱۳۹۱) درباره بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در شهر تهران پرداخته شده است که تأثیر مستقیم سرمایه اجتماعی درون گروهی بر احساس امنیت بسیار ضعیف و قابل چشم‌پوشی و سرمایه اجتماعی برون گروهی تأثیری مستقیم بر احساس امنیت داشته است.

احمدپور و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان امنیت شهری؛ فضاهای عمومی. بررسی و سنجش سطح امنیت پارک‌های شهری در منطقه ۲ شهر قم، با شیوه پیمایشی به این نتیجه دست یافتند که وضعیت امنیت در کل منطقه ۲ از دید شهروندان مناسب نیست که در این میان شرایط امنیت پارک‌ها در نواحی مجاور با محلات فقیر و حاشیه‌نشین مانند ناحیه ۳، به علت وضعیت نامناسب اجتماعی، فرهنگی و بویژه اقتصادی، نسبت به سایر نواحی دیگر بگرنج‌تر است.

عظیمی و همکاران (۱۳۹۳) مطالعه‌ای با عنوان بررسی نقش عوامل اجتماعی و کالبدی بر احساس امنیت شهروندان در شهر رشت به انجام رسانیده‌اند. یافته‌های مهم این تحقیق نشان می‌دهد که میزان احساس امنیت برای شهروندان بر حسب موقعیت زمانی شب و روز، جنسیت افراد و محله‌های مختلف شهر دارای تفاوت معناداری است.

جین جکوبز (۱۳۸۶) در کتاب «زندگی و مرگ شهرهای بزرگ آمریکایی» به مسئله امنیت و عوامل بازدارنده فضایی و کالبدی شهرها و محله‌ها اشاره می‌کند. وی بیان می‌کند که آرامش فضای شهری از ابتدا به وسیله پلیس تأمین نمی‌شود ولی با حضور پلیس تأمین می‌شود. آرامش فضای شهری ابتدا به وسیله شبکه ناخودآگاه و پیچیده اجتماعی و استانداردهای موجود میان مردم حفظ می‌شود.

کلیفورد شاو (۲۰۱۲) در پژوهشی که به انجام رسانیده است جرائم شهری را تحت تأثیر فضای مناطق خاص شهر می‌داند. وی با اخذ آمار و اطلاعات مناطق خاص شهر از دادگاه و پلیس به مناطقی رسید که ویژگی‌های حاشیه‌ای داشتند و به «گتو» معروفند، یافته‌های اصلی پژوهش عبارتند از: بزهکاران مناطق حاشیه از حیث ضریب هوشی و شخصی با بزهکاران دیگر مناطق، تفاوت معناداری ندارند. ۲- در مناطق حاشیه‌ای، سنت‌های عرفی، نهادهای محله‌ای و افکار عمومی که از طریق آنها محله‌ها، رفتار افراد را کنترل می‌کنند، به طور عمده از هم فروپاشیده‌اند. ۳- مناطق حاشیه‌ای، فرصت‌های متعددی را برای فعالیت مجرمان از جمله خرید و فروش مواد مخدر، اموال مسروقه، مشروبات الکلی، اعمال خرابکارانه در اختیار مجرمان قرار می‌دهند. ۴- فعالیت‌های بزهکارانه در این مناطق از همان سنین کودکی به عنوان بخشی از بازی‌ها شروع می‌شوند.

داده‌ها و روش شناسی

روش تحقیق در پژوهش حاضر، از نوع کاربردی و توصیفی-تحلیلی است. شیوه جمع‌آوری اطلاعات نیز اسنادی-پیمایشی و قیاسی-استقرایی است. در واقع با بررسی ادبیات تحقیق و متون مرتبط با بافت فرسوده و امنیت شهری معیارهای مورد نظر استخراج گردیده (شیوه استقرایی) و سپس با استفاده از شیوه پیمایشی (توزیع پرسشنامه) تأثیر بافت فرسوده بر امنیت شهروندان ساکن در این بخش مورد مطالعه از شهر با استفاده از روش T تک نمونه‌ای سنجیده شده‌اند. همچنین به منظور سازگاری داده‌ها (پایایی) نیز به دلیل اینکه ضریب آلفای کرونباخ از عمومیت بیشتری برخوردار است، از این روش استفاده شده است که پایایی پرسش نامه شهروندان ۰/۸۳۱ و پرسش نامه کارمندان ۰/۷۱۴ که دارای پایایی خوب و قابل قبولی می‌باشند. برای تعیین روایی و اعتبار، پرسشنامه را چند نفر از متخصصان بررسی و اصلاح کردند.

جامعه آماری تحقیق نیز جمعیت بالای ۱۸ سال شهر دوگنبدان که حجم نمونه آن بر اساس جدول کرجشس و مورگان ۳۹۰ نفر بدست آمد و کارمندان ادارات که تعداد ۱۲۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده است. گویه‌های پرسشنامه به شکل طیف پنج درجه‌ای به صورت بیسته پاسخ طراحی شده است. پس از گردآوری اطلاعات به وسیله پرسش نامه و پانچ داده‌ها به نرم افزار SPSS ویرایش‌ها و تبدیلات لازم بر روی داده‌ها انجام شده و نهایتاً داده‌ها برای مرحله تجزیه و تحلیل آماده گردید. به منظور سنجش میزان پایایی ابزار گردآوری داده‌ها، از آلفای کرونباخ استفاده شده است و هماهنگی درون ابزار اندازه گیری، تعیین گردید.

جدول ۲- شاخص‌های و گویه‌های مؤثر بر احساس عدم امنیت در بافت‌های فرسوده شهری

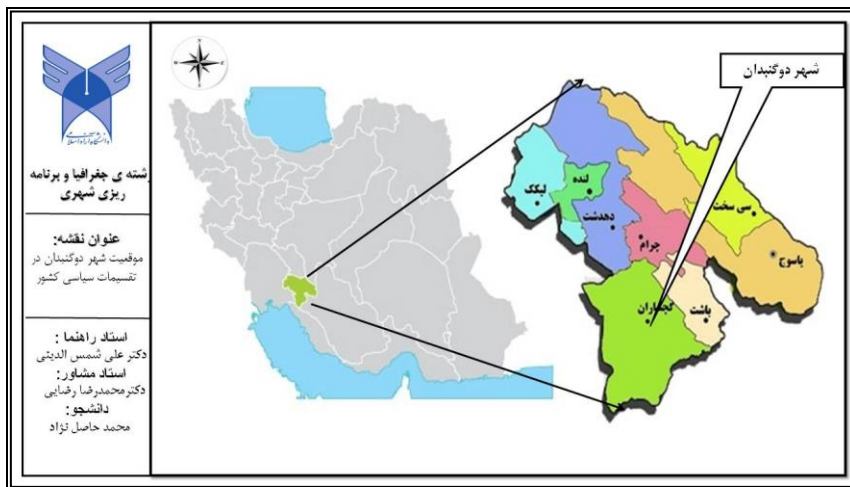
گویه‌ها	لحمین (۱۳۹۷)	شاطریان و همکاران، ۱۳۹۵	سلطانی و همکاران ۱۳۹۵	قلنج و عمار، ۱۳۹۲	محمدی ۱۳۹۲	Fitri A Amir 2015	زارعی ۱۳۹۵	محمدی ۲ ۱۳۹۲	مولایی ۱۳۹۴	قاسمی ۱۳۹۲	حاجی همدانی ۱۳۹۴	Shabani et al, 2015	رضوان و فتحی ۱۳۹۱
کیفیت شبکه معابر			*										
دسترسی آسان				*	*						*		
وجود شکاف یا فضاهای خالی در خیابانها				*								*	
تراکم جمعیت													
تردد شبانه		*											
روشنایی ضعیف و پراکنده				*							*		
امنیت بافت فرسوده				*	*	*	*	*	*				
فشرده‌گی بافت													
مدیریت شهری													
بیکاری													
نیروی انتظامی				*						*			
خانواده‌ها													
بافت کالبدی		*											
قوانین موجود در جامعه													
محیط اجتماعی													
وضعیت اقتصادی					*								
ضعف عدالت اجتماعی													
فقر													*

قلمرو پژوهش

محدوده مورد مطالعه شهر دوگنبدان به عنوان مرکز شهرستان گچساران در استان کهگیلویه و بویراحمد واقع شده است. شهرستان گچساران از شمال به شهرستان کهگیلویه و از جنوب به استان بوشهر، از مشرق به استان فارس و از مغرب به استانهای بوشهر و خوزستان محدود می‌شود (محمدی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱۴). که در ارتفاع ۷۲۰ متری از سطح دریا قرار دارد و مساحتی بالغ بر ۱۸ کیلومتر مربع را داراست. بر اساس آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۵ جمعیت شهر دوگنبدان ۹۶ هزار و ۷۲۸ نفر بوده است (استانداری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۷).

شهرستان گچساران در سال ۱۳۹۰ دارای یک بخش مرکزی با ۴ دهستان می‌باشد. این شهرستان دارای یک نقطه شهری (دوگنبدان) و ۱۷۷ آبادی بوده که از این تعداد ۱۱۱ آبادی دارای سکنه و ۶۶ آبادی خالی از سکنه بوده‌اند. بافت فرسوده شهری دوگنبدان در ۱۶۱ هکتار واقع و تعداد ۲۰ هزار و ۹۶۳ نفر در محله‌های بافت فرسوده شهر زندگی می‌کنند (خبرگزاری دانشجویان ایران ایسنا، ۱۳۹۵). محلات سادات، رادک، لبنان، کیامرثی و پربالی با قدمت بیش از صد سال از قدیمی‌ترین محلات دوگنبدان هستند که دارای معابر تنگ، شیب تند، خانه‌های نایمن، نبود زیرساخت‌های فرهنگی، خدماتی و رفاهی از جمله مشکلات ساکنان این مناطق است.

شکل ۱- موقعیت شهر دوگنبدان در استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور ایران

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش، شامل یافته‌های توصیفی و یافته‌های استنباطی است. یافته‌های توصیفی برخی از ویژگی‌های نمونه‌های بررسی شده را شامل می‌شود و یافته‌های استنباطی، تجزیه و تحلیل متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد. به منظور سنجش رابطه‌ی بین بافت فرسوده و امنیت در شهر دوگنبدان، بر اساس جدول کرجشس و مورگان ۳۹۰ نفر از مردم پرسش‌گری شده است که جدول زیر مشخصات نمونه‌ی آماری این افراد را نشان می‌دهد. و همچنین در این بین برای سنجش عوامل تاثیرگذار بر امنیت در بافت فرسوده از جامعه آماری کارمندان ادارات نیز نظرخواهی شده است. از این جامعه حدود ۱۲۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب و از آن‌ها پرسش‌گری بعمل آمد.

جدول ۳- مشخصات نمونه آماری شهروندان

جنس	تعداد	درصد	سن	تعداد	درصد	تحصیلات	تعداد	درصد
مرد	۲۴۴	۶۲٫۶	۲۰-۳۰ سال	۵۱	۱۳٫۱	دیپلم و زیر دیپلم	۱۶۵	۴۲٫۳
			۳۱-۴۰ سال	۹۶	۲۴٫۶	فوق دیپلم	۹۹	۲۵٫۴
زن	۱۴۶	۶۲٫۶	۴۱-۵۰ سال	۱۳۸	۳۵٫۴	لیسانس	۱۱۳	۲۹٫۰
			۵۰ سال به بالا	۱۰۵	۲۶٫۹	فوق لیسانس و بالاتر	۱۱۳	۳٫۳

(ماخذ: یافته‌های حاصل از مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۹۷)

جدول ۴- مشخصات نمونه آماری کامندان ادارات

جنس	تعداد	درصد	سن	تعداد	درصد	تحصیلات	تعداد	درصد
مرد	۸۸	۷۳,۳	۲۰-۳۰ سال	۵۱	۱۳,۱	دیپلم و زیر دیپلم	-	-
			۳۱-۴۰ سال	۹۶	۲۴,۶	فوق دیپلم	۱۸	۱۵
زن	۸۸	۷۳,۳	۴۱-۵۰ سال	۱۳۸	۳۵,۴	لیسانس	۸۳	۶۹,۲
			۵۰ سال به بالا	۱۰۵	۲۶,۹	فوق لیسانس و بالاتر	۱۹	۱۵,۸

(ماخذ: یافته های حاصل از مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۹۷)

بررسی ویژگی های اجتماعی گروه شهروندان بررسی سابقه سکونت

اطلاعات نشان می دهد که حدود ۵ درصد ساکنین بین ۰ تا ۵ سال سابقه سکونت در این محلات را دارند. این در حالیست که تنها در حدود ۷,۳ درصد ساکنین بین پنج تا ده سال و ۲۶,۴ درصد ۱۰ تا ۱۵ سال وارد محدوده شده اند. در بررسی سابقه سکونت صورت گرفته در محلات محدوده درمی یابیم که ۴۳,۸ درصد ساکنین بین ۱۵ تا ۲۰ سال سکونت داشته اند حدود ۲۱,۲ در رده ۲۰ سال به بالا سابقه سکونت را دارا می باشند.

جدول ۵- سابقه سکونت ساکنین فعلی در محلات مورد مطالعه

تعداد	درصد	سال
۵	۱,۳	۰ تا ۵ سال
۲۸	۷,۲	۵ تا ۱۰ سال
۱۰۳	۲۶,۴	۱۰ تا ۱۵ سال
۱۷۱	۴۳,۸	۱۵ تا ۲۰ سال
۸۳	۲۱,۳	بیشتر از ۲۰ سال
۳۹۰	۱۰۰ درصد	کل

(ماخذ: یافته های تحقیق، ۱۳۹۷)

شاخص های میزان امنیت و علل و راه های بهبود امنیت از دیدگاه کارمندان آزمون تی یک نمونه ای

به منظور بررسی وضعیت عوامل دخیل بر عدم امنیت از آزمون t تک نمونه ای استفاده خواهد شد. در این آزمون با توجه به اینکه برای سنجش، از طیف ۵ گزینه ای لیکرت استفاده شده که امتیاز ۱ نشان دهنده کاملاً مخالف و امتیاز ۵ نشان دهنده کاملاً موافق است. به این ترتیب عدد ۳ به عنوان میانگین نظری پاسخها در نظر گرفته شده و میانگین امنیت بدست آمده با عدد ۳ مقایسه می شود.

جدول ۶- شاخص های توصیفی هر کدام از متغیرها

تعداد	درصد	تعداد	درصد	توصیف
۱۱۹	۳۰,۲۲	۸۵۵	۸۷,۰	کیفیت عمومی مسکن
۱۲۰	۳۲,۰	۸۸۵	۸۱,۰	دسترسی آسان
۱۲۰	۳۲,۲	۷۸۳	۷۱,۰	نقاط کور و غیر قابل دید
۱۱۹	۳۲,۳	۷۳۰	۶۷,۰	تراکم جمعیت
۱۲۰	۳۲,۴	۶۸۶	۶۳,۰	تردد شیانه
۱۲۰	۳۲,۳	۷۲۶	۶۶,۰	روشنایی ضعیف و پراکنده

۰.۶۹	۰.۷۵۱	۴,۳۴	۱۱۹	امنیت بافت فرسوده
۰.۶۴	۰.۷۰۶	۴,۴۲	۱۲۰	فشردگی بافت
۰.۶۵	۰.۷۰۹	۴,۵۴	۱۲۰	مدیریت شهری
۰.۶۸	۰.۷۴۴	۴,۴۷	۱۲۰	بیکاری
۰.۷۴	۰.۸۰۵	۴,۴۲	۱۲۰	نیروی انتظامی
۰.۷۵	۰.۸۱۷	۴,۳۷	۱۲۰	خانواده‌ها
۰.۸۲	۰.۸۹۳	۴,۲۲	۱۲۰	بافت کالبدی
۰.۸۵	۰.۹۳۱	۴,۲۰	۱۲۰	قوانین موجود در جامعه
۰.۷۶	۰.۸۳۳	۴,۳۲	۱۲۰	محیط اجتماعی
۰.۸۱	۰.۸۸۳	۴,۲۴	۱۱۹	وضعیت اقتصادی
۰.۹۸	۱,۰۷۷	۴,۰۰	۱۲۰	ضعف عدالت اجتماعی

ماخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

یافته‌های پژوهش حاصل از نتایج بدست‌آمده پرسش‌نامه گروه کارمندان در جدول ۶، نشان می‌دهد که عامل مدیریت شهری بالاترین میزان میانگین ۴,۵۴ و کمترین میزان میانگین ۴ و ۴,۲۰ که به ترتیب متعلق به ضعف عدالت اجتماعی و قوانین موجود در جامعه می‌باشند.

جدول ۷- آزمون و سنجش وضعیت عوامل دخیل از دیدگاه کارمندان ادارات شهر دوگنبدان

ارزش آزمون = ۳						
95% Confidence Interval of the Difference		اختلاف میانگین	sig	درجه آزادی	مقدار تی	
پایین‌ترین	بالاترین					
۱,۰۶	۱,۳۷	۱,۲۱۸	۰.۰۰۰	۱۱۸	15.541	کیفیت عمومی مساکن
۱,۰۴	۱,۳۶	۱,۲۰۰	۰.۰۰۰	۱۱۹	14.854	دسترسی آسان
۱,۰۸	۱,۳۷	۱,۲۲۵	۰.۰۰۰	۱۱۹	17.142	نقاط کور و غیر قابل دید
۱,۰۹	۱,۳۶	۱,۲۲۷	۰.۰۰۰	۱۱۸	18.335	تراکم جمعیت
۱,۱۲	۱,۳۶	۱,۲۴۲	۰.۰۰۰	۱۱۹	19.829	تردد شبانه
۱,۲۰	۱,۴۶	۱,۳۳۳	۰.۰۰۰	۱۱۹	20.127	روشنایی ضعیف و پراکنده
۱,۲۰	۱,۴۷	۱,۳۳۶	۰.۰۰۰	۱۱۸	19.408	امنیت بافت فرسوده
۱,۳۰	۱,۵۵	۱,۴۲۵	۰.۰۰۰	۱۱۹	22.109	فشردگی بافت
۱,۴۱	۱,۶۷	۱,۵۴۲	۰.۰۰۰	۱۱۹	23.825	مدیریت شهری
۱,۳۳	۱,۶۰	۱,۴۶۷	۰.۰۰۰	۱۱۹	21.595	بیکاری
۱,۲۷	۱,۵۶	۱,۴۱۷	۰.۰۰۰	۱۱۹	19.272	نیروی انتظامی
۱,۱۲	۱,۴۱	۱,۲۶۷	۰.۰۰۰	۱۱۹	16.980	خانواده‌ها
۱,۰۶	۱,۳۹	۱,۲۲۵	۰.۰۰۰	۱۱۹	15.025	بافت کالبدی
۱,۰۳	۱,۳۷	۱,۲۰۰	۰.۰۰۰	۱۱۹	14.116	قوانین موجود در جامعه
۱,۱۷	۱,۴۸	۱,۳۲۵	۰.۰۰۰	۱۱۹	17.451	محیط اجتماعی
۱,۰۸	۱,۴۰	۱,۲۴۴	۰.۰۰۰	۱۱۸	15.371	وضعیت اقتصادی
۰.۸۱	۱,۱۹	۱,۰۰۰	۰.۰۰۰	۱۱۹	10.172	ضعف عدالت اجتماعی

ماخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

همانطور که در جدول ۷ مشاهده می‌کنیم سمت راست جدول متغیرها را نشان می‌دهد. ستون دوم آماره t ، ستون سوم درجه آزادی و ستون چهارم معنی داری را نشان می‌دهد. را برای هر متغیر نشان می‌دهد. همانطور که در جدول (۴)

مشاهده می‌شود، میانگین داده‌ها و انحراف معیار داده‌های گزارش و همچنین، سطح معناداری و مقدار تی نیز ذکر شده است. از آنجا که سطح معناداری آزمون تی برای همه ابعاد کمتر از ۰/۰۵ است، نتیجه می‌گیریم که تفاوت میانگین با مقدار ثابت عدد ۵ معنادار است.

جدول ۸- شاخص‌های توصیفی هر کدام از متغیرها (گروه شهروندان)

مقدار توصیفی	انحراف معیار	میانگین	سطح معناداری	توصیف شاخص
۳۸۸	۳,۹۰	۰,۸۰۵	۰,۰۴۱	کیفیت عمومی مسکن
۳۹۰	۳,۹۰	۱,۰۶۷	۰,۰۵۴	دسترسی آسان
۳۸۹	۴,۰۷	۰,۹۲۲	۰,۰۴۷	نقاط کور و غیر قابل دید
۳۸۹	۳,۹۲	۱,۰۳۶	۰,۰۵۳	تراکم جمعیت
۳۸۹	۳,۹۳	۰,۹۸۷	۰,۰۵۰	تردد شبانه
۳۹۰	۳,۶۷	۱,۰۹۳	۰,۰۵۵	روشنایی ضعیف و پراکنده
۳۸۹	۳,۵۲	۱,۱۴۶	۰,۰۵۸	امنیت بافت فرسوده
۳۹۰	۳,۵۱	۱,۰۵۶	۰,۰۵۳	فشرده‌گی بافت
۳۸۹	۴,۰۷	۰,۹۲۲	۰,۰۴۷	مدیریت شهری
۳۸۹	۳,۹۱	۰,۹۷۵	۰,۰۴۹	بیکاری
۳۸۸	۳,۸۵	۱,۰۴۳	۰,۰۵۳	نیروی انتظامی
۳۸۹	۳,۸۸	۱,۰۱۱	۰,۰۵۱	خانواده‌ها
۳۸۸	۳,۹۰	۰,۹۴۹	۰,۰۴۸	بافت کالبدی
۳۹۰	۳,۴۵	۱,۱۰۷	۰,۰۵۶	قوانین موجود در جامعه
۳۸۹	۳,۹۷	۰,۹۰۶	۰,۰۴۶	محیط اجتماعی
۳۸۹	۳,۹۷	۰,۸۷۶	۰,۰۴۴	وضعیت اقتصادی
۳۹۰	۴,۱۴	۰,۸۹۶	۰,۰۵۴	ضعف عدالت اجتماعی

(ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

یافته‌های پژوهش حاصل از نتایج بدست‌آمده پرسش‌نامه شهروندان در جدول ۸، نشان می‌دهد که عامل ضعف عدالت اجتماعی دارای بالاترین میزان میانگین ۴,۱۴ و در رتبه بعدی نقاط کور و غیرقابل تردد با امتیاز ۴,۰۷ و کمترین میزان میانگین ۳,۴۵ که متعلق به قوانین موجود در جامعه می‌باشند.

جدول ۹- آزمون تی تک نمونه ای جهت سنجش وضعیت عوامل دخیل از دیدگاه شهروندان

ارزش آزمون = ۳						
95% Confidence Interval of the Difference		اختلاف میانگین	sig	درجه آزادی	مقدار تی	
پایین ترین	بالاترین					
۸۲	۹۸	۸۹۹	۰,۰۰۰	۳۸۷	۲۱,۹۹۷	کیفیت عمومی مسکن
۹۸	۱,۱۶	۱,۰۷۲	۰,۰۰۰	۳۸۸	۲۲,۹۲۶	دسترسی آسان
۸۱	۹۹	۹۰۲	۰,۰۰۰	۳۸۸	۱۹,۱۷۳	نقاط کور و غیر قابل دید
۸۲	۱,۰۲	۹۲۰	۰,۰۰۰	۳۸۸	۱۷,۵۱۹	تراکم جمعیت
۸۳	۱,۰۳	۹۲۸	۰,۰۰۰	۳۸۸	۱۸,۵۴۴	تردد شبانه
۵۶	۷۸	۶۶۷	۰,۰۰۰	۳۸۹	۱۲,۰۴۶	روشنایی ضعیف و پراکنده

امنیت بافت فرسوده	۸,۸۹۶	۳۸۸	۰.۰۰۰	۰.۵۱۷	۰.۶۳	۰.۴۰
فشرده‌گی بافت	۹,۹۴۸	۳۸۹	۰.۰۰۰	۰.۵۰۸	۰.۶۱	۰.۴۰
مدیریت شهری	۷,۶۸۴	۳۸۹	۰.۰۰۰	۰.۴۱۸	۰.۵۲	۰.۳۱
بیکاری	۱۸,۴۵۶	۳۸۸	۰.۰۰۰	۰.۹۱۳	۱,۰۱	۰.۸۲
نیروی انتظامی	۱۶,۱۱۸	۳۸۷	۰.۰۰۰	۰.۸۵۳	۰.۹۶	۰.۷۵
خانواده‌ها	۱۷,۲۰۲	۳۸۸	۰.۰۰۰	۰.۸۸۲	۰.۹۸	۰.۷۸
بافت کالبدی	۱۸,۷۳۰	۳۸۷	۰.۰۰۰	۰.۹۰۲	۱,۰۰	۰.۸۱
قوانین موجود در جامعه	۷,۹۶۲	۳۸۹	۰.۰۰۰	۰.۴۴۶	۰.۵۶	۰.۳۴
محیط اجتماعی	۲۱,۱۴۷	۳۸۸	۰.۰۰۰	۰.۹۷۲	۱,۰۶	۰.۸۸
وضعیت اقتصادی	۲۱,۹۳۶	۳۸۸	۰.۰۰۰	۰.۹۷۴	۱,۰۶	۰.۸۹
ضعف عدالت اجتماعی	۲۶,۷۲۳	۳۸۸	۰.۰۰۰	۱,۰۶۴	۱,۱۴	۰.۹۹

(ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۷)

همانطور که در جدول ۹ مشاهده می‌کنیم سمت راست جدول متغیرها را نشان می‌دهد. ستون دوم آماره t ، ستون سوم درجه آزادی و ستون چهارم معنی‌داری را نشان می‌دهد. را برای هر متغیر نشان می‌دهد. همانطور که در جدول ۹ مشاهده می‌شود، میانگین داده‌ها و انحراف معیار داده‌های گزارش و همچنین، سطح معناداری و مقدار تی نیز ذکر شده است. از آنجا که سطح معناداری آزمون تی برای همه ابعاد کمتر از $0/05$ است، نتیجه می‌گیریم که تفاوت میانگین با مقدار ثابت عدد ۵ معنادار است.

نتایج

احساس امنیت از مهم‌ترین ضرورت‌های روحی و روانی در زندگی هر انسانی محسوب می‌شود و این احساس زمانی حاصل می‌شود که محل سکونت و محیط اطراف را محلی امن و فارغ از هرگونه تهدید احساس کند. بررسی‌ها و مطالعات مختلف در بافت‌های نابسامان شهری (بافت فرسوده و سکونت‌گاه‌های غیررسمی) حاکی از آن است که در کنار سطح پایین استانداردهای محیطی بدون شک یکی از ابعاد و عوامل اصلی در کیفیت محیط بعد امنیت آن است. به واقع فقدان یک دسترسی مناسب و بافت درهم و نیز تداخل و تراکم فعالیتی منتج به اغتشاش بصری و از لحاظ اجتماعی به کاهش امنیت اجتماعی می‌گردد.

پژوهش حاضر که با هدف بررسی عوامل مؤثر بر امنیت شهری در بافت فرسوده شهر دوگنبدان انجام شد و برای بررسی بهتر بجز شهروندان ساکن در بافت فرسوده از کارمندان ادارات نیز نظرخواهی شد و از لحاظ شاخص‌های مختلف مؤثر بر عدم امنیت مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از داده‌های بدست آمده از جامعه آماری کارمندان حاکی از نقش برجسته عامل مدیریت شهری که بالاترین میزان میانگین $4,54$ را به خود اختصاص داده و کمترین میزان میانگین 4 و $4,20$ که به ترتیب متعلق به ضعف عدالت اجتماعی و قوانین موجود در جامعه می‌باشند. همچنین اطلاعات بدست آمده از شهروندان در این منطقه حاکی از نقش مؤثر عامل ضعف عدالت اجتماعی دارای بالاترین میزان میانگین $4,14$ و در رتبه بعدی نقاط کور و غیرقابل تردد با امتیاز $4,07$ و کمترین میزان میانگین $3,45$ که متعلق به قوانین موجود در جامعه می‌باشند. مقایسه بین پژوهش‌های گذشته و پژوهش حاضر نشان می‌دهد که، از بین پژوهش‌های صورت گرفته درباره موضوع امنیت اجتماعی در فضاهای شهری، نتایج پژوهش کیانی و همکاران (۱۳۹۲) که تحلیل و اولویت بندی راهبردهای امنیت محیطی فضاهای شهر زابل می‌باشد تقریباً هم‌راستا می‌باشد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین و بالاترین اولویت جهت توجه به مسائل امنیت محیطی فضاهای شهر زابل مربوط به کارکرد فرهنگی -

اجتماعی (با امتیاز نرمال شده ۰,۵۳۹، در خوشه عملکردی / کارکردی مؤثر بر امنیت فضاهای شهری) فشرده‌گی بافت با امتیاز نرمال شده ۰,۳۵۳، در هر خوشه می باشد.

پیشنهادها

- افزایش میزان نفوذپذیری و قابلیت دسترسی به فضاهای شهری؛
- بهبود کیفیت شبکه معابر و حذف موانع فیزیکی و کاربری مزاحم در طول مسیر پیاده‌روها؛
- بهبود وضعیت روشنایی معابر؛
- با توجه به تعدد وجود طوایف در شهر دوگنبدان همچون قوم لر و ترک می‌توان از سران و بزرگان قبایل برای بهبود امنیت و سطح آگاهی ساکنان بافت فرسوده و اتحاد و یکپارچی در برابر آسیب‌های امنیتی استفاده کرد؛
- پرداخت وام‌های کم بهره با بازپرداخت‌های طولانی مدت به ساکنان محلات بافت فرسوده برای نوسازی و بازسازی مساکن.

قدردانی

این مقاله برگرفته از رساله دکترای تخصصی رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری نویسنده اول می‌باشد که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج انجام گرفته است. بدینوسیله از حمایت‌های آن دانشگاه قدردانی به عمل می‌آید.

References:

- امانپور، سعید (۱۳۹۷). *سنجش رابطه بین توسعه شهری و احساس امنیت اجتماعی شهروندان (مورد مطالعه: کلان شهر اهواز)*. پژوهش نامه جغرافیای انتظامی، سال ۶، شماره ۲، صص ۱۱۱-۱۳۶.
- پوراحمد، احمد؛ مهدی، علی؛ مهدیان بهمن‌میری، معصومه (۱۳۹۲). *امنیت شهری، فضاهای عمومی بررسی و سنجش سطح امنیت پارک‌های شهری در منطقه ۲ شهر قم*. نشریه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ۲، شماره ۱، پیاپی ۵، صص ۱-۲۴.
- جیکوبز، جین (۱۳۸۶). *مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی*. ترجمه: حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- حاجی احمدی همدانی، آذین؛ ماجدی، حمید؛ جهانشاهلو، لعل (۱۳۹۴). *بررسی معیارهای تاثیرگذار بر افزایش میزان فعالیت زنان در فضاهای شهری (مطالعه موردی: محله پونک)*. فصلنامه مطالعات شهری، شماره ۱۴.
- حسینی، حسین (۱۳۸۶). *احساس امنیت: تأملی نظری بر پایه یافته‌های پژوهشی*. مجله امنیت، سال ۵، شماره ۴، صص ۷-۵۱.
- خبرگزاری دانشجویان ایران ایسنا (۱۳۹۵).
- رضوان، علی؛ فتحی، منصور (۱۳۹۱). *بررسی عوامل مرتبط با احساس ناامنی در محلات شهری، در ناحیه ۳ منطقه ۱۷ شهرداری تهران*. فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ۱۲، شماره ۴۵، صص ۳۸۷-۴۱۰.

- رهنمایی، محمدتقی؛ پورموسوی، موسی (۱۳۸۵). *بررسی ناپایداری امنیتی کلان‌شهر تهران بر اساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری*. مجله پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۷، صص ۱۹۳-۱۷۷.
- سایت استانداری کهگیلویه و بویراحمد (۱۳۹۷).
- سپانلو، ابوالفتح (۱۳۸۸). *درس‌های مشهود: تجربه‌ای در معاصر سازی پهنه‌های شهری فرسوده*. چاپ اول، جلد اول، انتشارات کندر: تهران.
- سقای، محسن؛ فتاح، فاطمه؛ پاک‌نژاد، میترا (۱۳۹۶). *تحلیلی بر تأثیر فضاهای شهری بر امنیت اجتماعی زنان (مطالعه موردی: شاهین شهر)*. پژوهش‌های مکانی - فضایی، شماره ۵، صص ۶۰-۴۲.
- شاطریان، محسن؛ سهراب‌زاده، مهرباب؛ سادات حبیبی، نرجس (۱۳۹۵). *سنجش احساس امنیت اجتماعی زنان در فضاهای عمومی شهرهای جدید نمونه موردی: یرند*. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۴۸.
- عظیمی نورالدین؛ کرمی، نجمه؛ عطابخش، فاطمه (۱۳۹۶). *بررسی نقش عوامل اجتماعی و کالبدی بر احساس امنیت شهروندان در شهر رشت*. فصلنامه معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۱۹.
- علیخواه، فردین؛ نجیبی‌ریبیعی، مریم (۱۳۸۵). *زنان و ترس از جرم در فضاهای شهری*. فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ۵، شماره ۲۲.
- عماری، حسن؛ قلیچ، مرتضی (۱۳۹۲). *درآمدی بر فضای بی دفاع شهری*. چاپ اول، نشر تیس: تهران.
- فرهادی‌خواه، حسین؛ پوراحمد، احمد؛ آروین، محمود؛ سیدعلی‌پور، سیدخلیل (۱۳۹۶). *تأثیر فضاهای بی دفاع بر احساس امنیت شهروندان (مورد مطالعه: محله بازار تهران)*. فصلنامه جغرافیا، سال ۱۵، شماره ۵۴.
- قاسمی، فاطمه (۱۳۹۲). *تأثیر محیط‌های شهری بر امنیت روانی زنان در شهر اهواز (نمونه موردی: کیانپارس، امانیه و حصیرآباد)*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- قرایی، فریبا؛ راد جهان‌بانی، نفیسه؛ رشیدپور، نازیلا (۱۳۸۹). *بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری*. مجله آرمان‌شهر، شماره ۴، صص ۳۲-۱۷.
- کیانی، اکبر؛ سالاری، فرضعلی؛ بیرانوندزاده، مریم؛ درویشی، هدایت‌الله (۱۳۹۲). *تحلیل و اولویت بندی راهبردهای امنیت محیطی فضاهای شهر زابل*. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال ۴، شماره ۱۳، صص ۱۲۶-۱۰۷.
- لحمیان، رضا (۱۳۹۷). *ارزیابی اثرات بافت کالبدی در افزایش امنیت فضاهای شهری (مطالعه موردی: محلات شهر امیرکلا)*. فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال ۱۰، شماره ۲.
- محمدی، جمال و مرادی پادوک (۱۳۹۲). *بررسی احساس امنیت زنان در مناطق مختلف شهری، نمونه موردی مناطق ۵ و ۱۳ اصفهان*. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال ۳، شماره ۹.

- مختاری چلچله، صادق (۱۳۹۴). *تحلیل اثربخشی توسعه بر امنیت منطقه‌ای (مطالعه موردی: استان خوزستان)*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی. اهواز: دانشگاه شهید چمران.
- مولائی هشجین، نصرالله؛ عظیمی، نورالدین؛ مولائی هشجین، مهسا (۱۳۹۴). *احساس امنیت بر مبنای شاخص‌های کالبدی در شهر رشت مطالعه تطبیقی بافت فرسوده و جدید محله استادسرا*. فصلنامه جغرافیا، سال ۱۳، شماره ۴۷.
- نوربخش، سیدمرتضی؛ اکبرپور، محمد (۱۳۹۴). *بهره‌گیری از سرمایه اجتماعی در جهت امنیت و احیای بافت فرسوده*. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال ۷، شماره ۳.
- نوروزی، فیض‌اله؛ فولادی سپهر، سارا (۱۳۸۸). *بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۲۹-۱۵ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن*. نشریه راهبرد، دوره ۱، شماره ۵۳.
- هاشمیان‌فر، سیدعلی و همکاران. (۱۳۹۲). *بررسی تاثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر احساس امنیت در بین ساکنان مجتمع‌های مسکونی در شهر اصفهان در سال ۱۳۹۲*. نشریه مطالعات جامعه‌شناختی شهری. شماره ۸، صص ۱-۱۶۳.
- Bonds, Michael (2004). *Urban Social Theory*. Oxford University Press.
- Carmona, M (2010). *Public places, urban spaces: the dimensions of urban design*. Routledge.
- Cohen, L., Felson, M (1979). *Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach*. American Sociological Review, 44: 588-608.
- Kevin, Lynch (2005). *The Dictionary of Urbanism*. Streetwise Press.
- Lawton, M.P (1997). *Measures of Quality of Life and Subjective Well-being*. Generations, 21: 45- 47.
- Li, J., Liu, Q., Sang, Y (2012). *Several Issues about Urbanization and Urban Safety*. Procedia Engineering, 43: 615 – 621.
- Shabani, M., Malekinia, M., Ehtesham, S (2012). *Investigation of physical security indices for women's presence in urban space*. Urban and Regional Studies and Research, 5(17): 119-136.